

zvojnog resursa, a ne samo kao objekta i / ili prakse koju je potrebno zaštititi, znači širenje potencijala baštine. Baština u trenutnoj društvenoj konstelaciji ne mora samo igrati ulogu legitimatora ekskluzivnih kolektivnih identiteta, već ona može biti resurs koji se može iskoristiti za suočavanje sa suvremenim društvenim izazovima, kao što su: nedostatak socijalne kohezije i slabljenje lokalnih zajednica, nedostatak svijesti o klimatskim promjenama i utjecaju ljudskog djelovanja na okoliš te nedostatak održive gospodarske aktivnosti i nezaposlenost. Dakle, tretiranjem kulturne baštine kao razvojnog resursa, priručnik stvara podlogu za ostvarivanje njenih širih društvenih i kulturnih potencijala. No, takva promjena paradigme sa sobom nosi i izazove, zato što se baština zbog svoje fragilnosti, osjetljivosti i važnosti ne smije tretirati kao tek obični resurs ili čisto ekonomski resurs, odnosno trendovski kulturni proizvod, kojeg će se neplanski i bezobzirno eksploatirati. Integrirani, odnosno holistički, pristup održivosti, koji autorice zastupaju, predstavlja put kako premostiti izazove prezentirane u ovom priručniku i kako u potpunosti iskoristiti potencijal kulturne baštine. Navedeni pristup omogućuje dinamičnije i fleksibilnije korištenje baštine, a da se pritom ne dovedu u pitanje njezina egzistencija i očuvanje njezine jezgre. Konačno, budući da se danas velikom brzinom širi popis aktera čija je djelatnost na neki način povezana s kulturnom baštinom, ovaj priručnik može mnogima poslužiti kao početna točka i / ili kao putokaz kako adekvatno upravljati i služiti se kulturnom baštinom.

Dino Čović

DOI 10.17234/SocEkol.32.3.8

Igor Eterović
FILOZOFIJA I BIOETIKA
PLANINARENJA

Hrvatsko filozofsko društvo i Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2023., 354 str.

Riječima autora, postojeća je rasprava o filozofiji planinarenja nedostatna i stoga ova knjiga doprinosi popunjavanju te praznine. Kroz predgovor, uvod i šest poglavlja autor, kao znanstvenik, planinar i edukator, iscrpno i postupno raspravlja o određenju planinara, planinarenja i planinarstva, a paralelno ili neraskidivo od toga i o planinarskom etosu, pristupajući im iz različitih kutova gledišta. Koristi bogat opus od oko 250 izvora, redom znanstvenih i stručnih članaka, knjiga, kodeksa u planinarstvu, programa školovanja i ostalih vrsta izvora, a pretraživanje informacija olakšano je sažetkom na engleskom jeziku i kazalom imena. Neki su od korištenih izvora i autorovi raniji radovi o temi što dodatno progovara o snazi njegove posvećenosti bavljenju temom i planinarenjem, a kojom potiče interes za njih i kod čitatelja. Knjiga će biti korisna i interesantna znanstvenicima, planinarima i zajednici sportaša u najširem smislu te zaljubljenicima u prirodu i njezino očuvanje. Ako bi se sadržaj knjige usporedio s obilaskom planinarske staze, ta bi staza mogla biti kružnoga tipa. Čitatelj bi tako krenuo od upoznavanja temeljnih pojmova prema kompleksnijim konceptima i razumijevanju njihovih međuodnosa, slično planinarskom usponu prema planinarskom cilju. Putovanje bi završio refleksijom o njima, slično povratku od planinarskog

cilja natrag ka mjestu polaska, ali drugim i drugačijim putem od onoga kojim se uspinjao.

U prvom se poglavlju raspravlja o temeljnom određenju planinarenja. Ono započinje ulomkom razgovora o određenju planinarenja koji je autor vodio sa svojom, u vrijeme razgovora sedmoipogodišnjom kćeri. Poglavlje se nastavlja raspravom o ključnim obilježjima planinarenja, njegovoj institucionalizaciji, vrstama fizičkog kretanja koje ono podrazumijeva, geografskim obilježjima područja kojima se planinari i o društvenoj dimenziji planinarenja. Iz ovog poglavlja saznajemo o određenju planinarenja kao prirodnog sporta i kao društvene prakse šire od prirodnog sporta. U drugom se poglavlju raspravlja o terminologiji u planinarenju i planinarstvu te o kategorizaciji planinarskih aktivnosti. Pojašnjena je raznolikost problema koji nastaju zbog nedosljedne planinarske terminologije u hrvatskome jeziku pa se donosi komparacija terminologije u hrvatskome, slovenskome, engleskome, francuskome, talijanskome i njemačkome jeziku. Pritom su korišteni specijalizirani planinarski rječnici, kao što su npr. *Planinski terminološki slovar* na slovenskome jeziku ili *Dizionario Alpinistico* na talijanskome. Dubina ove analize seže do povijesnih, kulturoloških, geografskih, socioloških i političkih dimenzija planinarenja i planinarstva. Posljednja dva dijela poglavlja daju pregled temeljne specijalizirane literature i glavnih institucija u planinarstvu te komparaciju različitih klasifikacija planinarskih aktivnosti. Ovo poglavlje može, zbog svoje informativnosti, biti interesantno i kao samostalno jer će razjasniti mnogo toga ne samo onima koji planinare, već svima zainteresiranima naučiti o njemu.

U trećem se poglavlju raspravlja o otjelovljenosti i tjelesnoj shemi te bioetičkim implikacijama njihova izostavljanja u filozofskoj raspravi o sportskim aktivnostima. U tom smislu autor raspravlja o planinarenju kao prirodnom sportu i analizira njegove specifičnosti u odnosu na ostale sportove. Nadalje, raspravlja o prirodnim značajkama planinarenja opisujući planinu, interakciju u planinarenju i sportaša u planinarenju. Na vrlo zanimljiv način uspoređuje planinarske aktivnosti s drugačijim aktivnostima u planini govoreći, između ostaloga, o intenzitetu interakcije planinara s prirodnim značajkama i intenzivnom iskustvu *flowa*.

U četvrtom se poglavlju raspravlja o spoznaji i raznolikosti iskustava u planinarenju. Opisuje se povijesni pregled odnosa prema planinama, od onoga kao prema svetim mjestima, preko onoga instrumentalnoga i istraživačkoga do estetskoga, a u konačnici autor govori o suvremenim manifestacijama planinarskog identiteta u planinarskoj zajednici. Ističe samodostatnost kao jedan od ideala u planinarenju i raspravlja o načinima procjenjivanja vrijednosti planinarskog postignuća, o planinarskom etosu i vrlinama planinara koje se odnose na otvorenost spoznaji i učenju o prirodi, sebi i specifičnim planinarskim znanjima, kognitivnoj znatiželji za interakcijom s prirodom i estetskim iskustvima u planini. U ovom se momentu najavljuje i rasprava o metodičkim aspektima planinarenja, a koja će uslijediti u narednom poglavlju. U dijelu ovog poglavlja autor govori o širini spoznaje u planinarenju koja se proteže u tri domene, a to su planinarevo poimanje sebe, spoznajnih vrijednosti poput praktične racionalnosti u upravljanju rizicima i specifičnih estetskih

iskustava. U posljednjem dijelu poglavlja raspravlja se o estetskim iskustvima u planinarenju, a posebno se ističe iskustvo osjećaja uzvišenoga koje se najjače događa upravo u interakciji s prirodom.

U petom se poglavlju raspravlja o planinarskim vrlinama, etičkim vrijednostima i etičkim načelima te o dužnostima planinara prema sebi, prirodi i drugima, prvenstveno planinarskoj zajednici. Autor govori o ključnim normativnim dokumentima planinarske etike, npr. o *Deklaraciji o planinarskoj etici*. Argumentira o potencijalu kreativnosti kao kardinalne planinarske vrline, a kroz brojne citate i primjere pojašnjava određenje planinara kao bioetičara. Kako je najavljeno u prethodnom poglavlju i kao nastavak ranije rasprave o prirodnim značajkama planinarenja i vrlinama planinara, ovdje se opisuje sustav školovanja planinara, djece i odraslih, te nastojanja koja se poduzimaju radi stalnog unapređivanja njegove kvalitete. Kao zaključak ovog poglavlja, autor prirodu planinarenja opisuje kroz ključne stavove bioetike: bavljenje životom, uvažavanje većeg broja disciplina u bavljenju etičkim pitanjima i realiziranje u stvarnom životu i bioetičkom svjetonazoru. U metafori sadržaja knjige kao kružne planinarske staze s početka ovoga prikaza, peto se poglavlje čini kao put natrag s planinarskog cilja prema mjestu polaska jer to je vrijeme kada se događa refleksija o iskustvima prikupljenima ranije na putu i o promjeni slike stvari kakva postoji u tom trenutku u odnosu na onu ranije.

U šestom se poglavlju raspravlja o važnosti refleksije planinara, koja često ipak ostaje intimna i ne doživljava eksternalizaciju pa su ovakve slojevite refleksije, kakve daje ova knjiga, vrlo dragocjene. Na mnogim

će mjestima u knjizi čitatelj tako biti potaknut na to da unutarnjim govorom raspravlja s autorom ili sa samim sobom. Još jedna sličnost sadržaja ove knjige s planinarskim iskustvom jest njegova postupnost i slojevitost, kakvo je i učenje i prihvaćanje izazova u planinarenju. Čitatelj će proširiti svoj filozofski, bioetički i planinarski rječnik te otkriti brojne i raznolike detalje o planinarstvu i planinarskom etosu, od kojih neke možda neočekivane i posebno interesantne. To će ga, ovisno o njegovim interesima, potaknuti na promišljanje u barem nekoliko smjerova, od doprinosa filozofskoj i interdisciplinarnoj raspravi o filozofiji i bioetici planinarenja do refleksije o vlastitom odnosu prema sebi, drugima, planini i prirodi u najširem smislu.

Helena Štrucelj